

Indeks rodne ravnopravnosti je jedinstveni mjerni instrument koji kompleksnost rodne ravnopravnosti kao višedimenzionalni pojam sintezom pretvara u mjeru koja je jednostavna za korišćenje i koja se lako tumači.

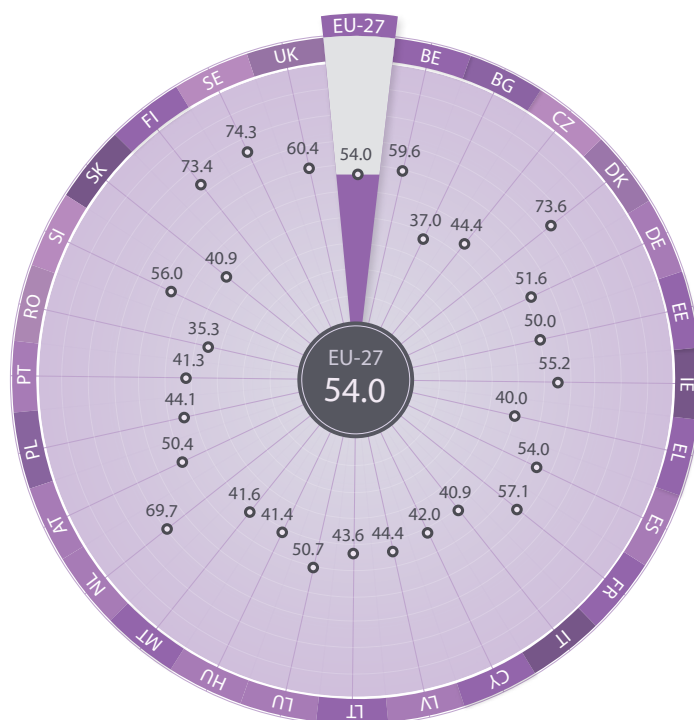
On se formira kombinovanjem rodni indikatora, prema konceptualnom okviru, u jednu zbirnu mjeru.

Sastoji se od šest ključnih domena (rad, novac, znanje, vrijeme, moć i zdravlje) i dva prateća domena (nailaženje na neravnopravnost i nasilje).

Indeks rodne ravnopravnosti mjeri koliko su EU-27 i njene zemlje članice daleko od postizanja potpune rodne ravnopravnosti (ili blizu nje) 2010. godine. On obezbjeđuje rezultate kako na nivou zemalja članica, tako i na nivou EU-27. Indeks rodne ravnopravnosti takođe obezbjeđuje i rezultate za svaki domen i pod-domen.

Mjeri rodni jaz koji je prilagođen nivou postignuća, obezbjeđujući to da se rodni jaz ne može smatrati pozitivnim tamo gdje ukazuje na nepovoljan položaj, kako žena, tako i muškaraca. Indeks rodne ravnopravnosti zemljama članicama dodjeljuje rezultate od 1, potpuna nejednakost, do 100, potpuna jednakost.

Rezultati indeksa rodne ravnopravnosti

Osnova i okvir politike

Ravnopravnost žena i muškaraca je osnovna vrijednost Evropske unije, sadržana u njenim sporazumima i u Povelji Evropske unije o osnovnim pravima. Evropska unija igra ključnu ulogu u obezbjeđivanju proširenja principa rodne ravnopravnosti s međunarodnog nivoa i nivoa EU na nacionalni, regionalni i lokalni nivo. Vremenom i u različitim oblastima, razvijene su specijalne politike u cilju unapređenja rodne ravnopravnosti u Evropskoj uniji i zemljama članicama. Kako bi se izmjerio stepen rodne ravnopravnosti u relevantnim prioritetnim domenima ili na nacionalnom nivou, širom svijeta su razvijeni različiti instrumenti za praćenje. Međutim, nijedan od njih nije napravljen specijalno za mjerenje rodne ravnopravnosti u okviru politike Evropske unije.

Potrebu za indeksom rodne ravnopravnosti je prvobitno ustanovila Evropska komisija u Akcionom planu za ravnopravnost žena i muškaraca 2006-2010, a kasnije ga je uključila u Akcioni plan svoje Strategije za ravnopravnost žena i muškaraca 2010-2015. Evropski institut za rodnu ravnopravnost je preuzeo na sebe zadatak da osmisli zbirni indikator koji odražava višestranu realnost rodne ravnopravnosti i koji je posebno prilagođen okviru politike Evropske unije. To je jedan od glavnih zadataka u Srednjoročnom programu rada Instituta za period 2010-2012. Indeks rodne ravnopravnosti je započet 2010, a pokrenut je u Briselu 13. juna 2013.

Zbog čega indeks rodne ravnopravnosti?

- da bi se obezbijedilo sintetsko mjerenje rodne ravnopravnosti čije je rezultate lako razumjeti i saopštiti
- da bi se dao prilagođen zbirni indikator kojim se mjeri rodna ravnopravnost u Evropskoj uniji i njenim zemljama članicama
- da bi se obezbijedio instrument podrške donosiocima odluka prilikom ocjenjivanja toga koliko je data zemlja članica daleko od postizanja rodne ravnopravnosti
- da bi se omogućila značajna poređenja različitih prioritetnih domena rodne ravnopravnosti
- da bi se izmjerila postignuća u oblasti rodne ravnopravnosti tokom vremena

Domeni indeksa rodne ravnopravnosti

Rad

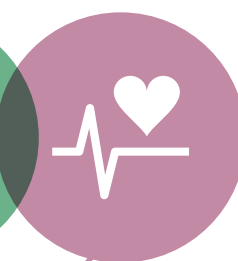
Domen rada se odnosi na položaj žena i muškaraca na evropskom tržištu rada. On mjeri rodni jaz u učešću na tržištu rada, trajanju radnog vijeka, obrascima sektorske segregacije i kvalitetu rada, poput fleksibilnosti radnog vremena, obučavanja na poslu, kao i zdravlja i bezbjednosti na radu.

Novac

Domen novca istražuje neravnopravnost u pogledu finansijskih sredstava i ekonomske situacije žena i muškaraca. On mjeri razlike u zaradi i prihodima, kao i nepostojanje rizika od siromaštva i raspodjelu prihoda.

Znanje

Domen znanja pokazuje razlike između žena i muškaraca u pogledu obrazovanja i obučavanja. Ovaj domen mjeri jaz koji vlada u pogledu učešća u tercijarnom obrazovanju, segregaciji i cjeloživotnom učenju.

Vrijeme

Domen vremena usmjeren je na usklađenost ekonomskih aktivnosti, aktivnosti u vezi s njegom i drugih društvenih aktivnosti (uključujući kulturne, građanske itd). On mjeri vrijeme koje se troši na neplaćene aktivnosti, uključujući rodni jaz u vremenu provedenom u njezi djece i aktivnostima vezanim za domaćinstvo, ali takođe i u drugim aspektima života, poput kulturnih, slobodnih ili dobrotvornih aktivnosti.

Moć

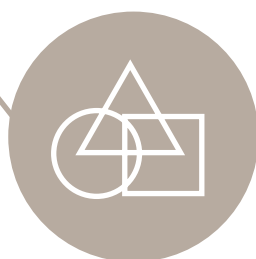
Domen moći ispituje kako na rodnu ravnopravnost u velikoj mjeri može uticati nedostatak učešća žena u donošenju odluka. On mjeri jaz između žena i muškaraca u pogledu njihove zastupljenosti u političkoj i ekonomskoj sferi.

Zdravlje

Domen zdravlja usmjeren je na jaz između žena i muškaraca u smislu zdravstvenog statusa i pristupa zdravstvenim strukturama. On mjeri razlike na osnovu pola u pogledu samoprocjene zdravlja, očekivanog životnog vijeka i godina zdravog života, kao i razlike u ispunjavanju medicinskih i stomatoloških potreba.

Nailaženje na neravnopravnost

Nailaženje na neravnopravnost je prvi od dva prateća domena. Vrijednosti ovog domena ne uzimaju se u obzir prilikom izračunavanja konačnog rezultata indeksa. Pošto se žene i muškarci ne mogu smatrati homogenim grupama, ovaj domen posmatra druge karakteristike koje mogu uticati na rodnu ravnopravnost ispitujući rodni jaz u stopama zapošljavanja ljudi rođenih u stranoj zemlji, starijih radnika i samohranih roditelja ili staratelja, koji predstavljaju ilustrativne grupe.

Nasilje

Nasilje je drugi prateći domen. Konceptualno, on razmatra nasilje na rodnoj osnovi prema ženama, a usmjeren je i na stavove, norme i stereotipe koji se nalaze u osnovi nedostatka napretka u pogledu rodne ravnopravnosti. Kao prateći domen, ne ulazi u rezultat indeksa rodne ravnopravnosti. Ostaje prazan uslijed nedostatka podataka. Pa ipak, nasilje je kritična oblast rodne ravnopravnosti, pa stoga, ovaj prazan domen treba posmatrati kao hitan poziv za rješavanje jaza u prikupljanju podataka.

Rezultati indeksa rodne ravnopravnosti

Zemlja	Indeks	Rad	Novac	Znanje	Vrijeme	Moć	Zdravlje
BE	59,6	66,4	79,3	54,7	45,3	45,2	94,1
BG	37,0	49,9	40,7	32,0	17,3	33,8	84,5
CZ	44,4	71,6	59,3	37,3	23,2	29,6	89,6
DK	73,6	81,6	79,2	75,1	64,9	60,0	91,8
DE	51,6	72,5	76,3	44,1	41,6	28,0	89,5
EE	50,0	64,6	49,1	53,0	51,4	27,5	83,8
IE	55,2	71,0	77,0	52,8	53,4	26,5	96,4
EL	40,0	59,7	63,3	36,7	17,4	24,4	92,4
ES	54,0	61,3	60,7	53,5	33,8	47,2	90,7
FR	57,1	67,0	75,9	49,4	35,8	50,3	90,6
IT	40,9	60,6	68,2	32,1	33,0	18,6	90,8
CY	42,0	68,7	74,1	52,9	25,3	12,2	91,1
LV	44,4	54,9	42,0	38,8	35,2	38,6	77,1
LT	43,6	61,0	41,5	47,4	24,1	32,1	84,9
LU	50,7	66,4	90,9	61,1	48,9	14,7	93,9
HU	41,4	55,9	54,4	35,1	32,5	24,4	83,7
MT	41,6	55,0	68,2	34,0	37,5	18,7	93,2
NL	69,7	73,1	82,5	65,5	71,3	52,2	94,7
AT	50,4	73,9	77,9	44,6	40,0	24,3	91,6
PL	44,1	61,4	52,2	44,0	20,9	34,5	82,6
PT	41,3	66,2	56,3	30,4	22,4	30,6	84,5
RO	35,3	60,4	39,0	28,8	17,8	24,9	84,0
SI	56,0	69,1	70,2	51,4	49,1	36,0	88,7
SK	40,9	61,0	53,7	35,0	17,8	33,1	85,8
FI	73,4	82,0	78,4	67,0	63,8	68,8	89,9
SE	74,3	78,6	80,2	66,3	63,9	74,3	93,1
UK	60,4	76,6	74,3	68,8	43,2	35,2	95,4
EU-27	54,0	69,0	68,9	48,9	38,8	38,0	90,1

Glavni zaključci

Rezultati indeksa rodne ravnopravnosti pokazuju da, posmatrano u cijeloj Evropskoj uniji, **rodna ravnopravnost je i dalje daleko od realnosti**, a najproblematičnije oblasti su u domenima moći, vremena i nasilja.

Rad ● Manja je vjerovatnoća da žene učestvuju na tržištu rada i obrasci segregacije se nastavljaju. Mjerenje kvaliteta rada na rodno osjetljiv način je od suštinskog značaja za obezbjeđivanje boljih radnih mjesta za sve.

Novac ● Manje plate i dohodak među ženama dovode do većeg rizika od siromaštva i veće nejednakosti u dohotku. Potrebni su individualni pokazatelji, a ne oni na nivou domaćinstva.

Znanje ● Iako postignute stručne spreme žena premašuju one kod muškaraca, i dalje opstaju obrasci segregacije. Međutim, učešće u cjeloživotnom učenju je i dalje na niskom nivou ili izuzetno feminizirano kada se radi o višem obrazovanju.

Vrijeme ● Nejednakosti u rodnoj podjeli vremena opstaju, tako da su žene i dalje nesrazmjerno odgovorne za aktivnosti njege, a tu je i nejednaka podjela vremena koja se proteže na druge aktivnosti.

Moć ● U EU postoji velika neravnoteža u donošenju odluka, uz nizak nivo rodne ravnopravnosti, kako u političkoj tako i u ekonomskoj oblasti, zajedno sa nedostatkom odgovarajućih indikatora kojima se mjeri društvena moć.

Zdravlje ● Postoji mali rodni jaz, uključujući pristup zdravstvenim strukturama, mada i dalje postoje male razlike u statusu. Rodni jaz u ponašanju koji može uticati na zdravlje ne može se izmjeriti.

Nasilje ● Ne postoje nikakvi usaglašeni i uporedivi rodni indikatori za mjerenje rodno utemeljenog nasilja nad ženama i normi, stavova i stereotipa koji podupiru rodne uloge.

Unakrsne nejednakosti ● Nejednakosti između žena i muškaraca između različitih grupa su bitne jer su povezane sa različitim nivoima rodne ravnopravnosti.

Poređenje tokom vremena, putem prvog ažuriranja indeksa rodne ravnopravnosti 2015. godine, pružiće **neprocjenjivu ocjenu** napretka koji su države članice ostvarile u postizanju veće rodne ravnopravnosti.

Metodologija

Indeks rodne ravnopravnosti dobijen je prikupljanjem individualnih indikatora na osnovu modela višedimenzionalnog koncepta koji se mjeri. Drugim riječima, to je matematička kombinacija skupa indikatora čiji je cilj da pruži kratak pregled složene stvarnosti.

Struktura složenih indikatora obuhvata različite faze u kojima se mora napraviti nekoliko izbora. Od suštinske je važnosti da se radi uz pomoć zdrave i transparentne metodologije koja se zasniva na čvrstim statističkim principima za povećanje vrijednosti ishoda. Metodologija za izračunavanje indeksa rodne ravnopravnosti zasniva se na široko rasprostranjenom i međunarodno prihvaćenom postupku koji su razradili OECD i Evropska komisija (Zajednički istraživački centar) 2008.¹ godine, a koji utvrđuje sljedećih deset koraka:

1. razrada teoretskog okvira koji određuje i strukturise šta se mjeri te obezbjeđuje osnovu za izbor i kombinovanje promjenljivih veličina u smisleni indeks;
2. izbor promjenljivih veličina na osnovu analitičke osnovanosti, mjerljivosti, obuhvaćenosti zemlje, uporedivosti unutar zemlje i relevantnosti indikatora;
3. unos podataka koji nedostaju kako bi se postigla potpunost skupa podataka za sve zemlje;
4. sprovođenje viševarijantne analize radi proučavanja ukupne strukture skupa podataka, procjene njegove prikladnosti i vođenja narednih metodoloških izbora;
5. po potrebi, standardizacija podataka kako bi se obezbjedila uporedivost promjenljivih vrijednosti;
6. ponderisanje i objedinjavanje indikatora u skladu sa osnovnim modelom, ali i rezultatima viševarijantne analize;
7. sprovođenje analize neizvjesnosti i osjetljivosti kako bi se ocjenila snaga indeksa u smislu svih mogućih izvora neizvjesnosti u njegovoj razradi (izbor uračunavanja, standardizacija, metode ponderisanja ili objedinjavanja);
8. vraćanje podacima kako bi se uradila analiza koji domeni i pod-domeni pokreću rezultate indeksa;
9. identifikacija mogućeg povezivanja s drugim promjenljivim vrijednostima i najčešće korišćenim indikatorima;
10. predstavljanje i širenje rezultata indeksa na jasan i precizan način.

Ovih deset vodećih principa obezbjeđuju da se indeks rodne ravnopravnosti oslanja na snažne i transparentne metodološke izbore, usklađene sa osnovanošću snažnog teoretskog okvira.

Ovu metodologiju nacionalne statističke službe, akademici ili nevladine organizacije mogu kopirati na nacionalnom i regionalnom nivou.

Jedinstvene karakteristike i prednosti indeksa rodne ravnopravnosti

Indeks rodne ravnopravnosti:

- usvaja rodni pristup umjesto pristupa osnaživanja žena;
- oslanja se na sveobuhvatniji okvir rodne ravnopravnosti;
- ističe jaz u dostupnosti podataka identifikovanjem mogućih rodni indikatora i zahtjeva usaglašene, uporedive i pouzdane

podatke koji su rodno razvrstani i dostupni svim državama članicama;

- može se koristiti za podršku politikama rodne ravnopravnosti tako što obezbjeđuje uporedivosti tokom vremena i u okviru EU-27.

¹ OECD, Evropska komisija, Zajednički istraživački centar, Priručnik o sastavljanju složenih indikatora: Metodologija i korisnički vodič, Nardo Salsana, Saltel i Tarantola (EK/ZIC), Hofman i Đovanini (OECD). OECD-ova šifra izdanja:302008251El. <http://ipsc.jrc.ec.europa.eu/?id=742>

Evropski institut za rodnu ravnopravnost (EIGE) je centar znanja Evropske unije o rodnoj ravnopravnosti. EIGE podržava kreatore politike i sve relevantne institucije u njihovim naporima da ostvare ravnopravnost između žena i muškaraca za sve Evropljane tako što im pruža posebnu stručnost te uporedive i pouzdane podatke o rodnoj ravnopravnosti u Evropi.

Više informacija: <http://eige.europa.eu>

Pišite nam na: index@eige.europa.eu

ISBN 978-92-9218-486-5

doi:10.2839/76181